

Személyes / Egyszemélyes?

Privát terek a köztéren

TDK 2016

Urbanisztika szekció

Müller Anna, Torda Viktória

A dolgozat Tudományos Diákköri Konferencia keretében készült.

Jelen kiadvány és annak minden része szerzői jogvédelem alatt áll. A szerzők beleegyezése nélkül történő felhasználása tilos, különös tekintettel a fénymásolásra, fordításra, mikrofilmesítésre és az elektronikus rendszerekbe történő mentésre, illetve elektronikus feldolgozásra.

M Ű E G Y E T E M 1 7 8 2

Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi
Egyetem

Építészmérnöki Kar
Urbanisztika szekció

2016

Tartalomjegyzék

	Bevezetés	04
	Ismeretháttér	06
	Esettanulmányok	09
	Objektív vizsgálat	15
	„C” eset	17
	„B” eset	18
	„A” eset	19
	„A” és „B” eset	20
	„A” eset	21
	„D” eset	22
	„A” eset	23
	„B” eset	24
	„F” eset	25
	„D” eset	26
	„B” és „D” eset	27
	Összegzés	28
	Referencia	31

Bevezetés

A városok népességnövekedésével az emberek egyre több időt töltenek egyedül, egyre magányosabbnak érzik magukat. Számos cikk és tanulmány szól arról, hogy az emberek a munkahelyük zsúfolt légköréből rögtön az otthonuk kis egyszemélyes vagy családi terébe csöppennek, azonban fontos, hogy ez ne egy éles váltás legyen. A köztéren eltöltött idő egy fokozatos átmenet biztosíthat, melynek előnyös szociológiai és társadalmi hatásai vannak. A dolgozatunk célja ebből következően az emberek köztérhasználatának megismerése, dokumentálása volt, majd ezt követően olyan irányelvek meghatározása, melyek segítik a jövőbeni tervezési feladatainkat. Megfigyeltük, hogyan sajátítanak ki maguknak privát tereket a nyüzsgő város köztereiből. Hogyan érezhetik magukat jól ezekben a helyzetekben, milyen környezeti tényezők könnyítik meg a komfortérzetük kialakítását.

Dolgozatunk alapja, a több már meglévő írott forrás felkutatása mellett, a tapasztalati úton való feldolgozás. A kérdést több irányból is megközelítettük, hogy szélesebb képet kapjunk a témáról, illetve, hogy leellenőrizzük megállapításainkat. Első körben a személyes benyomásainkra támaszkodva, kevesebb köztéren, ugyanakkor mélyebb vizsgálat során elemeztük az emberek viselkedését. Ezt követően, pedig egy kérdőív segítségével szélesebb körben tudtuk megszólítani a köztér használóit.

Elsőként városi séták során figyeltük meg az egyedül tartózkodó személyeket, és összehasonlítási alapként a kisebb társaságok térhasználatát. Főként a belváros forgalmasabb és népszerűbb köztereit vizsgáltuk, a Kopaszi-gáttól egészen a Deák Ferenc térig, megfigyeléseinket folyamatosan dokumentálva. A visz-

szatéró sémákra, hasonló viselkedésekre helyeztük a hangsúlyt, tapasztalatainkat esettanulmányinkban foglaltuk össze. Mivel sok ismétlődő tendenciával találkozunk, ezeket összefoglalóan, az ülőalkalmatosságok típusa szerint csoportosítva elemeztük ki.

A másodlagos vizsgálat fóruma az internet volt, ezáltal vegyes társadalmi rétegekhez tudtunk eljutni. A kitöltők lényegében Budapesten élő fiatalok voltak, körülbelül 65%-uk építészhallgató. Amikor nem budapesti lakosok töltötték ki, akkor nehézséget okozott számukra néhány kevésbé népszerű tér felismerése, személyes véleményüket a kiértékelés során figyelembe vettünk.

Az online kérdőív segítségével tizenkét ismert budapesti helyszínről mutattunk fotókat, melyeken különböző lehetőségeket jelöltünk ki. A kérdés mindegyik esetben ugyanaz volt: „Hová ülnél le?”. Fontosnak tartottuk, hogy a helyszínek ismertek legyenek, a fotók alapján a kitöltő személyek minél pontosabban fel tudják idézni az adott tereket, ezáltal minél relevánsabb adatokhoz jutottunk. Az alapszituáció, amit lefektettünk a kérdőív kitöltői számára az, hogy egyedül érkeznek a helyszínre és a szabadidejüket szeretnék itt tölteni, például olvasnak, zenét hallgatnak, vagy rajzolnak.

Fontosnak tartjuk, hogy a dolgozatunkban használt fogalmak értelmezzük, definiáljuk. Az egyszemélyes tér az a térrész, melyet a felhasználó a saját használatára a köztérből kiszakít. A mi olvasatunkban a személyes tér az egyszemélyes terek azon része, ahol a fizikai környezet a felhasználó számára optimális komfortszintet biztosít ahhoz a tevékenységhez, amit végezni kíván. Dolgozatunkkal tehát, a személyes és egyszemélyes tér közötti határt szeretnénk részletelesen bemutatni, hosszútávon pedig célunk ezen adatok használata a tervezés során.

Ismeretháttér

Kutatásunk kiindulásaként körülnéztünk a világban. Olyan jelenleg futó, vagy nemrég lezárult kutatásokat kerestünk, melyek valamilyen módon érintik az általunk felvetett témát. Az alábbiakban ezek kivonatát vázlatosan összefoglaljuk.

- A sheffield-i egyetem és a Young alapítvány¹ kutatói nem értenek egyet az új divattal, mely szerint eltávolítják a padokat a városokból. Megfigyeléseik alapján megállapították, hogy ez serkenti az antiszociális viselkedést. Azonban a padon ülés segít az embereknek, hogy úgy érezzék tartoznak valahova, segít megszüntetni az elszigeteltségüket és magányosságukat. Továbbá lejegyezték azt is, hogy bár a hagyományos padok kényelmesek, nem megfelelőek azok számára, akik nagyobb társaságokkal gyűlnek össze.
- Y. Luximon², H. Y. Kwong³ és Y. Y. Tai⁴ kutatása szerint a Hong Kongban legtöbb helyen megtalálható fix, egyenes padoknál sokkal megfelelőbbek lennének a helyi lakosság számára a körbe helyezett, vagy átrendezhető ülőalkalmatosságok.
- Elin Carstensdottir⁵, Kristin Gudmundsdottir⁶,

1 Young Alapítvány: londoni székhelyű nonprofit szervezet, amely innovatív úton próbálja megoldani a társadalmi egyenlőtlenségeket.

2 Yan Tina Luximon PhD, kínai urbanista, kutató

3 H. Y. Kwong, kínai urbanista, kutató

4 Y. Y. Tai, kínai urbanista, kutató

5 Elin Carstensdottir: PhD hallgató, School of Computer Science Reykjavik University, Izland

6 Kristin Gudmundsdottir: PhD hallgató, School of Computer Science Reykjavik University, Izland

Gunnar Valgardsson⁷, és Hannes Vilhjalmsson⁸: Hová üljek le? – beltéri kutatása szerint a társaságok másképp viselkedtek, mint az egyének. Az egyének pedig a személyiségükből fakadóan mutattak látványos különbséget. Míg sokan el akartak húzódni a forgalmasabb helyektől, mások kifejezetten a figyelem középpontjában akartak helyet foglalni.

- Michiel P. de Looze⁹, Lottie F. M. Kuijt-Evers¹⁰, Jaap van Dieen¹¹ azt kutatták, hogy az ülés komfort és diszkomfort érzetének szubjektív mivoltát lehetséges e, érdemes e objektív eszközökkel vizsgálni. Kutatásuk szerint lehetséges, és több okból hasznos is, hiszen az objektív vizsgálatok sok esetben hatékonyabbak és megbízhatóbbak, illetve könnyebb belőlük következtetéseket levonni. Így például székek gyártói tudják alkalmazni az eredményeiket a gyakorlatban is.

- Philippa Banister¹² tanulmányában a padok megválasztásának szociológiai vonatkozásait elemzi. Több városban ugyanis a padokon egyedül tartózkodást antiszociális tevékenységnek tartják, összekapcsolják a drog- és alkoholfogyasztással, nem támogatják, sőt egyes helyeken fizetni kell azért, ha valaki túl sokáig tartózkodik rajtuk. Ezekben a helyeken kifejezetten tartanak a padok használatától, veszélyforrásnak tekintik őket. A világ más részein ellentétes szemlélettel tekintenek a padokra, úgy gondolják, szociális interakciókat

7 Gunnar Valgardsson: PhD hallgató, School of Computer Science Reykjavik University, Izland

8 Hannes Vilhjalmsson: PhD hallgató, School of Computer Science Reykjavik University, Izland

9 Michiel P. de Looze: holland kutató, egyetemi tanár VU University, Amsterdam

10 Lottie F. M. Kuijt-Evers: holland kutató, projekt manager, Innovative Work Environments

11 Jaap van Dieen: holland kutató, egyetemi tanár VU University, Amsterdam

12 Philippa Banister: köztér designer, Sustans, Anglia

gerjesztenek, ezáltal közösségformáló erejük van. Hisznek abban, hogy a megfelelő padválasztás és lehelyezés hosszútávon társadalmilag jövedelmező.

- Radhika Bynon¹³ és Clare Rishbeth¹⁴ a padok és egyben a köztéren eltöltött idő pozitív pszichológiai és szociológiai hatásait vizsgálták. Szerintük sokan végletes közösségi szituációkban élnek, csak egyedül vagy tömegben töltenek időt. Számukra különösen fontos lenne, hogy jól kialakított köztereken is tartózkodhassanak szabadidejükben.

Előtanulmányunk fontos része továbbá Edward T. Hall¹⁵: Rejtett dimenziók című könyve, mely segített megfogalmazni az alapelveket, illetve a megfigyelésünk módszertanának kialakításában is irányt mutatott.

13 Radhika Bynon:urbanista, a Young Founation munkatára, a The U igazgatója

14 Clare Rishbeth: kutató, urbanista, egyetemi tanár The University of Sheffiled

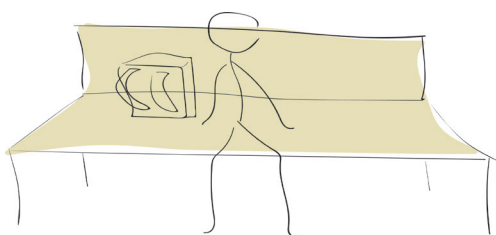
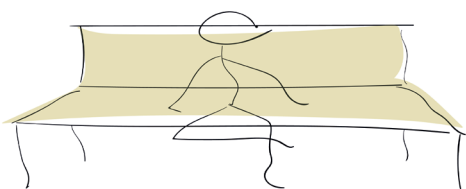
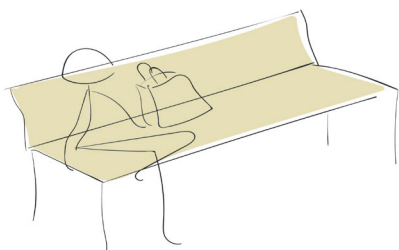
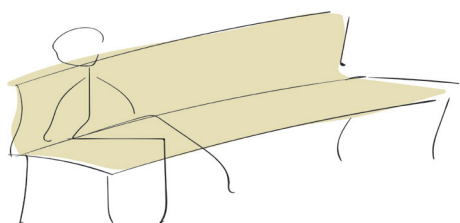
15 Edward T. Hall: amerikai antropológus és kultúraközi kutató, (1914-2009)

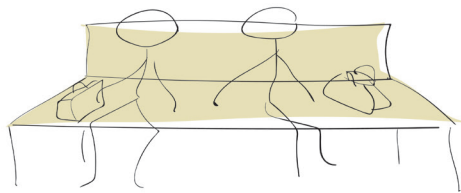
Esettanulmányok

Tanulmányaink nagy része a városi sétáink közben megfigyelt eseteken és személyes tapasztalatainkon alapszik. A külső közterek privát tereivel foglalkozunk: ilyen tereknek tekintjük például a telefonfülkéket, bankautomatákat, vonatkabinokat, piknik pokrócokat, éttermi asztalokat, illetve a nyilvánosan elhelyezett ülőbútorokat. Jelen kutatásban terjedelmi okokból ez utóbbiakra fókuszálunk. A későbbiekben a kutatást ki lehetne terjeszteni más közterem elhelyezett privát terekre is. Vizsgáltuk a kisebb, két fős társaságok által kialakított privát tereket is, melyek összehasonlítási alapot nyújtottak az egyszemélyes terek vizsgálatához.

Elsőként a köztér hagyományos értelemben vett padjait vizsgáltuk, bár ez viszonylag egyszerű eset, itt is sok variációs lehetőség szóba jött. Amikor egy fő egyedül használ egy padot, az illető, habitusától, hangulatától és cselekvésének céljától függ, hogy a pad mely részére ül le. Itt két alapvetően különböző esetet figyeltünk meg. A kardinális kérdés az, hogy szándékában áll-e a személynek helyet hagyni maga mellett valakinek, vagy sem. Ennek függvényében két csoportot különítettünk el. Vannak, akik a pad szélére húzódnak és meghagyják maguk mellett azt a kényelmes távolságot, amitől a következő személy nem érzi úgy, hogy a már a helyet foglalt illető privát terébe ülne le. Vannak azonban olyanok is, akik a pad közepére ülve jelzik azt, hogy az egész az ő területük, mivel egyik oldalt sem marad kellő távolság a kényelmes elhelyezkedésre.

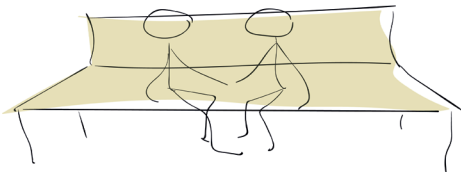
Ugyanakkor nem csak a helyfoglalás pozíciójával jelezhető a személyes tér. A táskák minden esetben segítséget jelentenek a privát tér kiterjesztésére. Tehát hiába a pad szélére húzódba ül le valaki, ha a pad

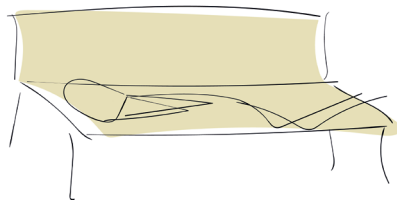

közepe felé maga mellé helyezi személyes tárgyait, a következő személy lehetőségei a helyfoglalásra már korlátozódnak. Így vagy az első személy kényszerül személyes holmijának áthelyezésére vagy a második személy nem tud helyet foglalni.

Továbbá nem elhanyagolható szempont az adott pad környezete sem, gondolunk itt a zöldövezetre és az autós forgalomra egyaránt. Azonban a megfigyeléseink során arra a megállapításra jutottunk, hogy ha a padok közül már kiválasztottuk a megfelelőt, a tágabb környezet nem kap lényeges szerepet a padon belüli helyfoglalásban.

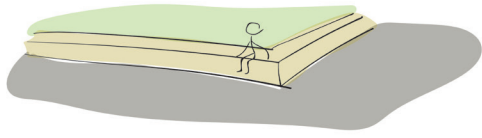

Ugyanezen padok vizsgálata közben olyan esetek is felmerültek, amikor nem egyedül ülnek le az emberek, ilyenkor egymás felé fordulva alakítják ki a privát területet, melyet a személyes tárgyaikkal ebben az esetben is bővíthetnek. Érdekes megfigyelni továbbá azt is, hogy az ilyen szituációkban a tágabb környezet még inkább lényegét veszti. A privát tér ez esetben könnyebben kialakul a két ember közti bensőségebb viszony hatására, akármilyen nagyvárosi környezet is veszi őket körül.

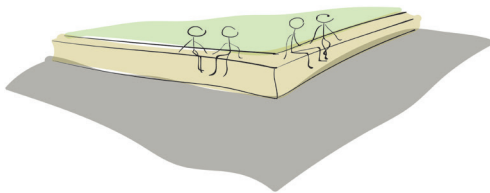

Napjainkban megszokot, hogy ezeket a padokat hajléktalanok szálláshelyként használják. Ilyen esetekben nem csak a pad, de annak szűkebb környezete is a privát tér része lesz. Személyes terük kiterjesztésére szolgálnak a személyes tárgyaik. Valamint úgy használják a köztereket, mint más az otthonát, ezért a köztér többi felhasználója nagyobb távolságot tart tőlük.

A helykiválasztásában fontos szerepet játszik esetükben a termikus térérzet, valamint a taktilis érzékelés. Általában a meleg sima felületeket választják. Ezen kívül az otthon megteremtéséhez csendesebb, zártabb zugokat választanak, igyekeznek az auditív térből kizárni a városi zajokat, és az időjárás körülményektől való függetlenedés is fontos szempont.

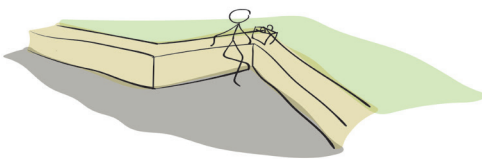

A felújított köztereken jellemzően nem a hagyományos padokkal találkozunk, hanem sokkal több választási lehetőségünk van. A dinamikus területformálásnak köszönhetően gyakorlatilag a tér bármely pontján le lehet ülni. Azonban itt is megfigyelhetünk preferált szituációkat. Abban az esetben, amikor szögtörés van inkább a sarok felé húzódnak az emberek, a hosszú egyenes szakaszokra csak elvétve ülnek le. Illetve az is érdekes, hogy a sarok válaszfalként funkcionál, hiába nincsen tényleges fal a két ember vagy társaság között nem érzik úgy, hogy egymás privát terében lennének.

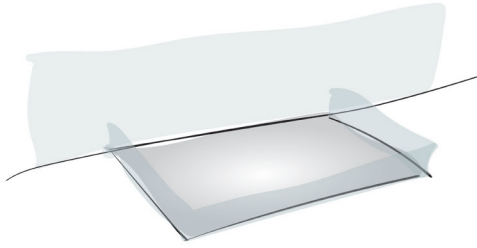

Ebben a szituációban is csak addig fontos a tágabb környezet, amíg kiválasztja az illető, hogy melyik ülőalkalmatosságon is foglaljon helyet. Kedveltebbek a zajtól távolabb eső vagy a zajforrásától vizuális eszközökkel leválasztott felületek.

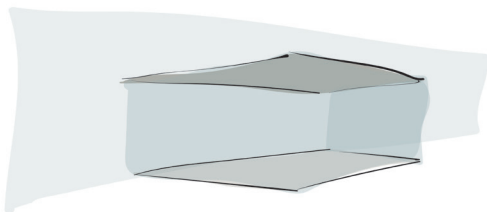
A hagyományos padokkal szemben olyan előnyöket élvez a hosszú ülőfelület, hogy sokkal szabadabban tudjuk megválasztani a már ülő emberektől való távolságot. Így jobban érvényesülnek a privát zónák, mivel nem kell figyelni azt, hogy érkezik-e valaki más, akinek helyet kellene biztosítani. Valamint bármekkora lehet ez a zóna, nincsen korlátozva a pad dimenzióival.

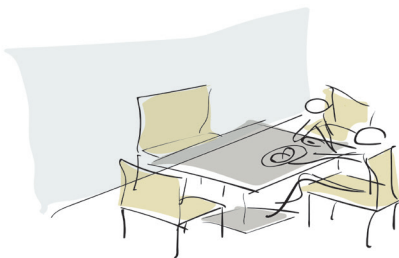
Az organikus formálás vagy a szögtörések miatt kialakulnak szűkülő és táguló terek egyaránt. Mind a két eset kedvelt, az adott felhasználó személyiségétől, hangulatától és cselekvésének céljától függ, hogy melyiket is választja végül. Az is nagyban befolyásolja a döntést, hogy az ülőalkalmatosság mögött milyen magasságú növényzet vagy esetleg háttámla található.

Köztéri megfigyeléseink során számos teraszt, kiülési lehetőséget vizsgáltunk meg, melyek legtöbbször különböző vendéglátóipari egységekhez tartoztak. Ezek egészét tekintve megfigyeltük, hogy az itt tartózkodó személyek a teraszok határoló falaihoz, szegélyeihez húzódnak, annál inkább, minél magasabbak. Ennek oka, hogy a határoló „falak” által védettebb helyzetben érzik magukat, könnyebben ki tudják alakítani a privát területet. Elhatárolhatják magukat a terasz belső forgalmának zavaró mozgásaitól és zajhatásaitól, illetve így a környezetükben az emberek kisebb valószínűséggel tartózkodnak a hátuk mögött, rajta tudják tartani a szemüket a többi személyen, ezzel növelve biztonságérzetüket. Ezen felül mivel a szélő zónában kevesebben tartózkodnak hozzájuk közel, a zsúfoltságérzetük is sokkal kisebb.

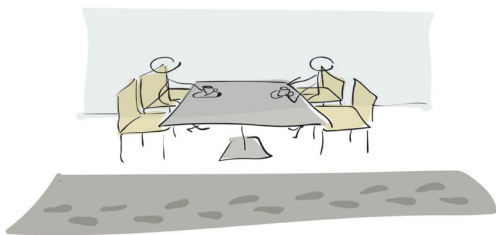
Hasonló privátabb hatást tudnak előidézni a különböző térelválasztó elemek, ponyvák, rácsok, növények, sőt a magasabb háttámlájú ülőalkalmatosságok is. Megfigyeléseink alapján az emberek lehatároltabbnak érzik azokat az oldalfal nélküli a teraszokat is, amelyeket felülről fed valamilyen szerkezet, például napernyő vagy ponyva.

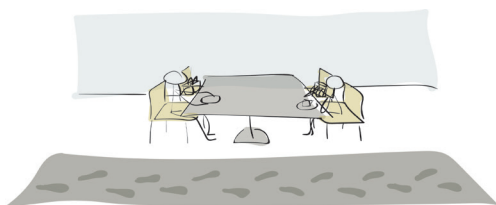
Amikor a teraszokon négy fős asztalokat helyeznek el oly módon, hogy az asztalnak mind a négy oldalán egy-egy szék helyezkedik el, a két fős társaságok számára a szegély melletti elhelyezkedés kevésbé lényeges kérdés, de ha tehetik, ők is ezt preferálják. Mivel ketten vannak, megnő a biztonságérzetük, nem igényük, hogy a hátukat fal védje. Fő céljuk, hogy kettesben tudjanak társalogni, kialakítsák a saját két fős privát világukat, jellemzően nem a határolóhoz ülnek, hanem pont azzal szembe.

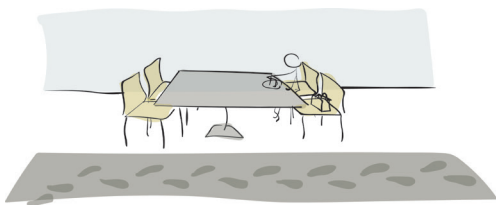
Ezzel szemben, az ilyen asztaloknál az egyedül tartózkodó emberek mindig az előbb említett szegély melletti széket választják. Ezáltal a hátuk teljes mértékben védett felület, ők azonban mindenkit láthatnak a maguk körül

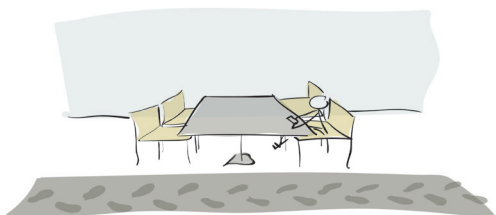
A négy fős asztalok elhelyezésének másik módja, amikor az asztal két oldalán két-két szék található, ilyenkor a „szegély” az asztal egyik üres oldalán helyezkedik el. Ebben az esetben a két fős társaságok általában egymással szemben ülnek le, hiszen így tudnak kényelmesen társalogni. Amennyiben sok ilyen asztalt helyeznek el raszteres elrendezésben, a felhasználók a korábbi megállapításokhoz hasonlóan, előbb a szegélyek mentén, foglalnak helyet.

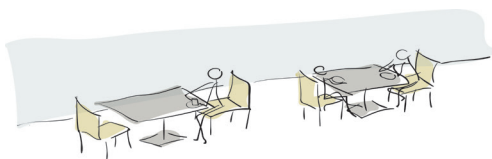
Azonban más szituációt eredményez ennek az asztalelrendezésnek az a gyakori formája, amikor valamilyen „határoló” és egy utca közé, sorban helyezik el az asztalokat. Ekkor a két személy amennyiben táskák nélkül érkeztek, szeretnek behúzódní a fal mellé, hogy az utca mozgásaitól, zajaitól nagyobb távolságot tudjanak tartani. Ezzel szemben, amikor táskával vagy egyéb holmikkal érkeznek, mégis az utca felőli oldalt választják, ezáltal az értékeiket védelmezik, így azonban kevésbé intim a tér, amit ki tudnak alakítani.

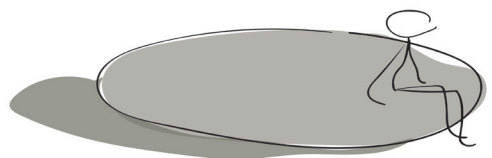
Amikor ezeknél az asztaloknál egy személy foglal helyet, vizsgálataink alapján két fő eset lehetséges. Az első szerint az illető szemlélni szeretné a körülötte levőket, ehhez magát a lehető legvédettebb pozícióba helyezi, tehát a határoló falhoz közel húzódní foglal helyet. Így teljes rálátása van a környezetére, nem zavarja az utcán elhaladó zaja és mozgása, nem érzi magát a zsúfolt világ részének, inkább távolra húzódní megfigyelőjének.

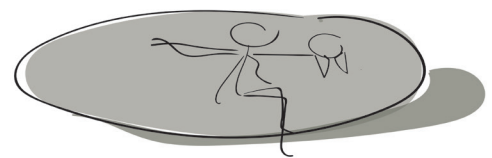
A második eset szerint az említett személy nem szeretné szemlélni a környezetét, a saját világát szeretné kialakítani, a körülötte tartózkodóktól függetlenül. Ezért a külső széket választja, testével hátat fordít az utcának, így a falra nézve a lehető legtöbbet határolja le a köztérből kialakítva a saját, egyszemélyes terét. Nem védi magát a környezetétől, nem zavarja a mozgás, és csendre sincs szüksége. A legtöbb ilyen esetben az illető egyéb apró segédeszközökkel szakítja ki magát a jelenből, például zenét hallgat, napszemüveget visel, vagy elmélyül egy könyvben.

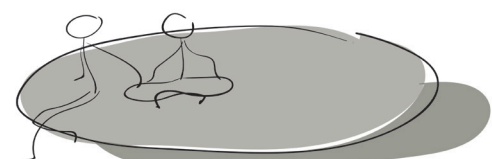
Kávézók teraszán jellemzőek a hasonlóan lehelyezett két fős asztalok is. Ilyen esetekben azt figyeltük meg, hogy az egyedül érkezők a már foglalt asztalnak háttal ülnek le. Ugyan a szegély felé húzódva foglalnak helyet, de a legszélső helyzet általában már nem a legfontosabb szempont. Ekkor dominánsabb, hogy egy tágabb környezet kerüljön a látóterükbe, ne a hozzájuk közel tartózkodó személyek.

Több közteret is megfigyeltünk, amiken véletlenszerűen lehelyezett szabadon formált bútorok vannak. A tér felhasználói ezeket is birtokba veszik, belakják. Ilyenek például az Allee Bevásárlóközpont és a Fehérvári úti Vásárcsarnok közti parkban lévő nagyméretű sötét kavicsok. Abból a szempontból érdekes ez a szituáció, hogy a szabad formálás miatt teljesen más a felhasználó személyes terének mérete és alakja.

Érdekes megfigyelni továbbá azt is, hogy függetlenül attól hányan vesznek igénybe egy kavicsot, egy ember lába mindig a talajhoz ér. Az egyedül lévők éppen, hogy csak megtámaszkodnak. Ezáltal a magányos felhasználó mögött egy olyan puffertér alakulhat ki, ami egy a tömör falhoz hasonló védettséget nyújt számára.

Több felhasználó könnyebben ki tudja alakítani a privát terét a térelemen, ezáltal kevésbé érzik zavarónak a külvilág hatásait. Ennek köszönhetően ők általában otthonosabban, kényelmesebben helyezkednek el, már nem igényük, hogy a lábuk a talajon legyen.

Objektív vizsgálat

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

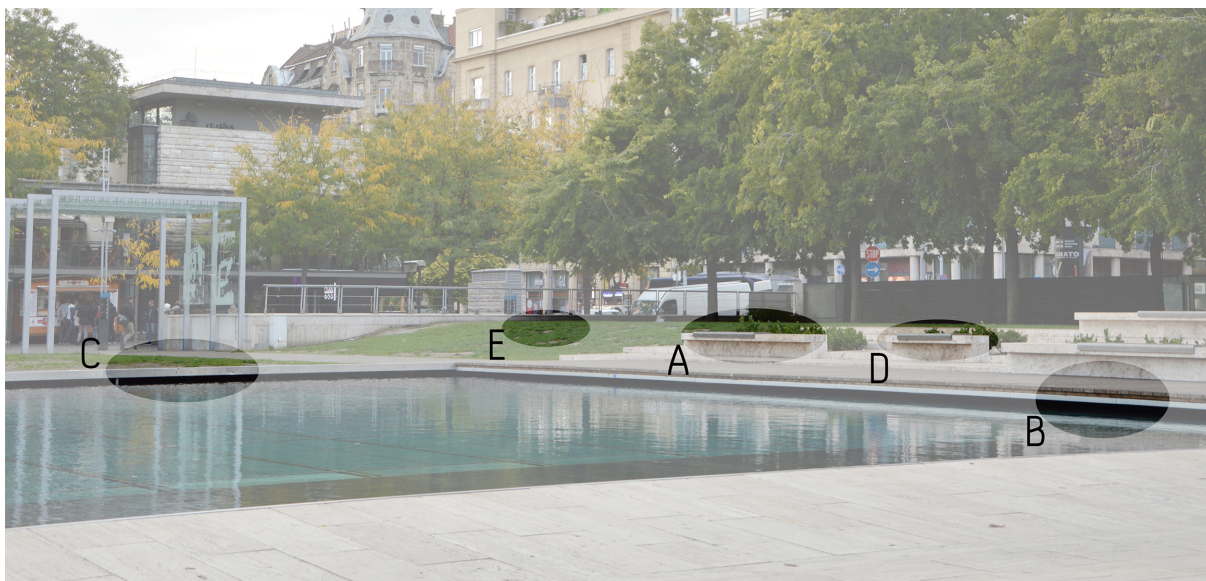
Látvány

A megfigyeléseinket leellenőrizhetőségük, összehasonlíthatóságuk érdekében egy objektívabb vizsgálatnak is alávetettük. Ehhez létrehoztunk egy szempontrendszert, melyet csúszkákon ábrázoltunk. Ebben a rendszerben fontos szempont volt a térérzet elemzése, hogy az illető egy szűkebb, bensőségebb térformában tartózkodik, vagy egy nyílt, tág helyzetben. Emellett megvizsgáltuk az illető mögött elhelyezkedő térfal, határoló elem, vagy háttámla illetve az ülőfelület magasságát.

Környezeti hatásokból keletkező szempontok a mozgások intenzitása, a zaj mennyisége, a látvány milyensége és a zsúfoltság mértéke. Ezekben a skálákon külön megjelöltük a komfortérzet határát jelentő értéket, azaz azt a pontot, amitől már az adott hatást zavarónak érzékeljük.

A megfigyeléseink során tett megállapításaink ellenőrzésére létrehozott online kérdőívről 270 személy térhasználatáról tudtunk információkat szerezni. A felméréshez olyan helyszíneket választottunk, amiket személyesen is megvizsgáltunk, jegyzeteket készítettünk róla, hogy az addigi megfigyelésekből következtetett állításaink alapján mire számíthatunk, mit választanának a legtöbben.

„A” eset

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

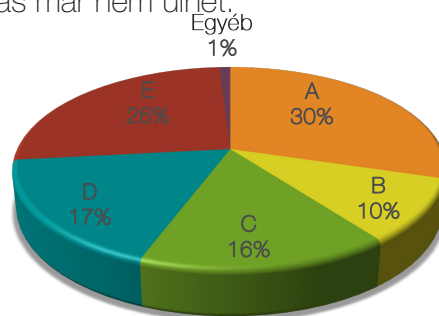

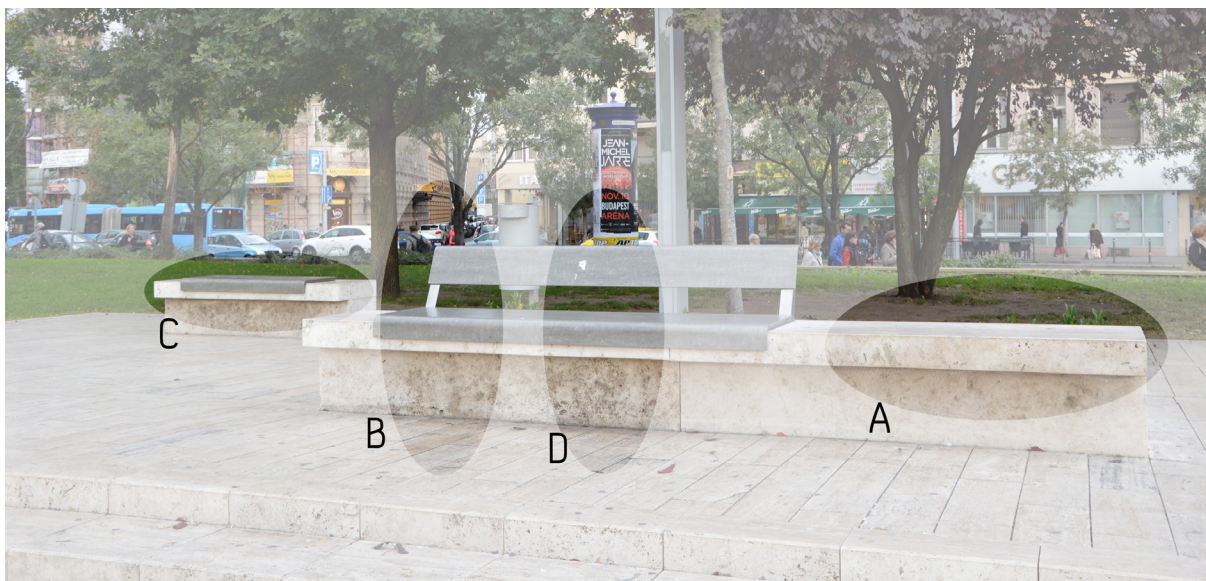
Látvány

Akvárium – tér

Az Akvárium terén nagyon sok lehetőség közül lehet választani, ha valaki helyet szeretne foglalni, ezért olyan képet választottunk, ahol minél különbözőbb lehetőségeket tudunk megmutatni. Az „A”, a „D” és az „E” esetek népszerűségére számítottunk. Az „A” eset azért előnyös, mert közel lehet tartózkodni a vízfelülethez, azonban mögöttünk már nem ülhet senki, a hátunk úgymond biztonságban van, mégis szinte az egész térre rá lehet innen látni. A „D” eset az „A”-hoz nagyon hasonló, de kissé intimebb, jobban el lehet ide vonulni, a tértől azonban távolabb van, jobban kiesik a körforgásából, pörgős hangulatából. Az „E” eset, ahol a fűre lehet ülni a legszabadabb, természetközelebb, számítottunk a népszerűségére, de időjárási és kényelmi okokból nem vártuk, hogy ez legyen az első helyen. A kérdőív kitöltőinek legnagyobb része, 30%-a az „A” esetet választotta, összesen pedig 47%-uk szavazott az „A” és „D” esetekre, azaz a szélső intimebb padokra, melyek mögé más már nem ülhet.

„C” eset

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

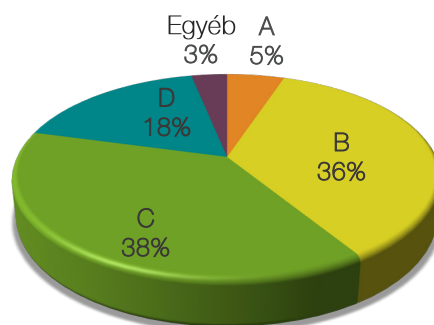

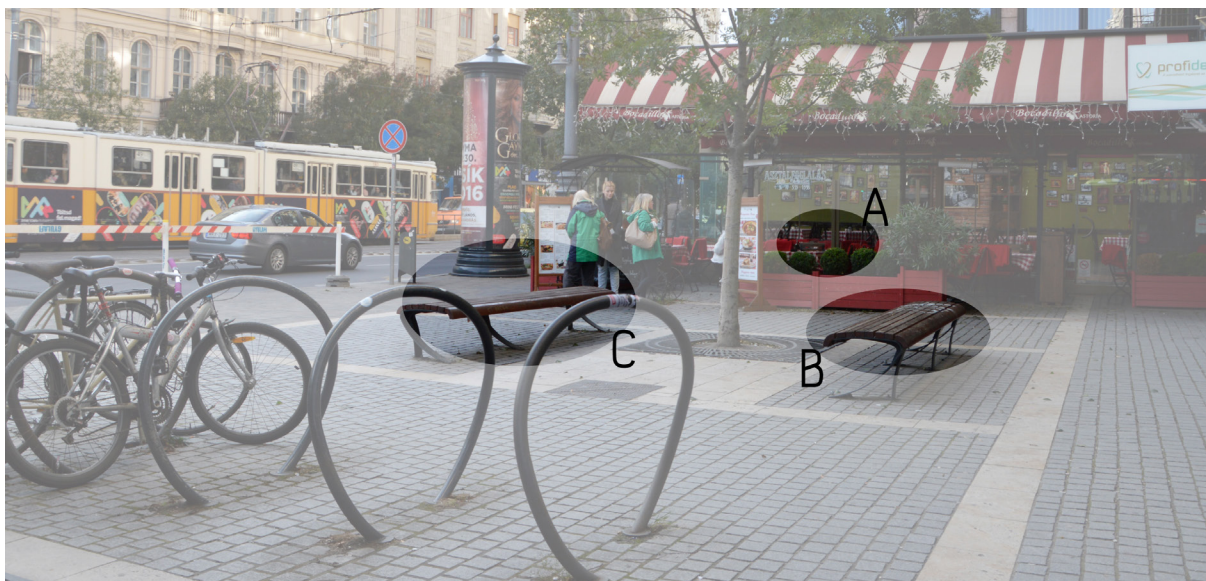
Látvány

Akvárium – pad

Az ülőalkalmatosságok jobban hasonlítanak egymásra, mint az előző esetben, csak burkolatukban és a háttámlájuk típusában különböznek. Itt a padok elhelyezkedésének hatására, és a pad menti helyfoglalásra voltunk kíváncsiak. Arra számítottunk, hogy az „A” esetet választják a legkevesebben, hideg burkolata és háttámlájának hiánya miatt, ez valóban így lett, a kitöltők 5%-a választotta csak ezt. Azt is vártunk, hogy a „B” esetet többen válasszák, mint a „D” esetet, mivel minden paraméterük megegyezik az elhelyezkedésükben, csak a pad mentén elfoglalt hely különbözik, ahogy megfigyeléseink során azt tapasztaltuk, úgy a felmérés eredményeiben is látható, több mint kétszer annyian ülnének a pad szélére, mint a középre. Legnépszerűbb opciónak a „C” lehetőséget mondtuk, mivel ez ad a legtöbb lehetőséget az elvonulásra, ez helyezkedik el a legvédettebb pozícióban. A kérdőív kitöltői közül erre az esetre adták le a legtöbben voksukat, a kitöltők 38%-a.

„B” eset

Astoria

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

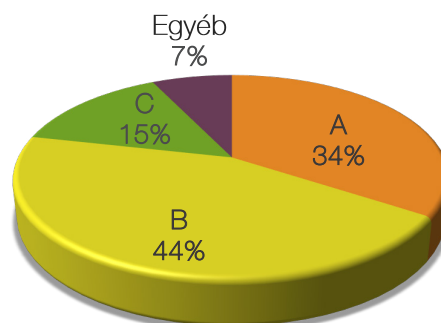

Látvány

Az Astoria nem a legideálisabb köztér, inkább közlekedési csomópont. Amikor a képet készítettük tovább rontották a helyzetet az éppen folyó útfelújítási munkálatok, ettől még zsúfoltabban érezhette magát az oda érkező gyalogos. Ezért ennél a térnél igazán kíváncsiak voltunk a válaszokra, mert személyes véleményünk szerint itt nagyon furcsa helyzetben vannak ezek a padok. Ez a tér nagyon forgalmas, és a padon ülők körül mindenhol nyüzsögnének az emberek, nem túl nyugodt környezet, rossz érzés lenne itt tartózkodni.

A kérdőív kitöltői is hasonlóan gondolták, nagyon sok szöveges „egyéb” válasz érkezett, melyben megfogalmazták, hogy itt sehova sem ülnének le szívesen. Akik mégis leülnének, azok a „B” lehetőséget választanák, talán ez nyugodtabb helyzetben van, kissé védettebb a forgalomtól.

 „A” eset

A Belvárosi Színház előtti tér

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

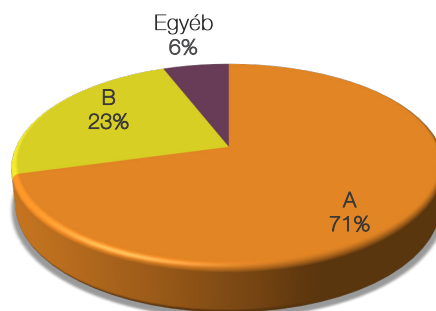
Zsúfoltság

Látvány

A Belvárosi Színház előtti tér ék alakú, egyik oldalról a forgalmas Károly körút, a másik oldalról a kevésbé forgalmas, de intenzív használatú Dohány utca határolja. Az itt elhelyezett két egyforma pad közül választhattak a kitöltők, csak a padok helyzete más a téren. A legfőbb különbség köztük szerintünk, hogy az „A” lehetőség előtt tágasabb a tér, ezért ennek a dominanciájára számítottunk, valóban 71%-os többséggel nyert. Többen is az „egyéb” lehetőséget választották, és megosztották velünk a személyes véleményüket. Úgy érezték, itt inkább sehová nem ülnének le, túl mozgalmas ez a tér, és a látvány sem izgalmas.

„A” és „B” eset

Bikás park

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

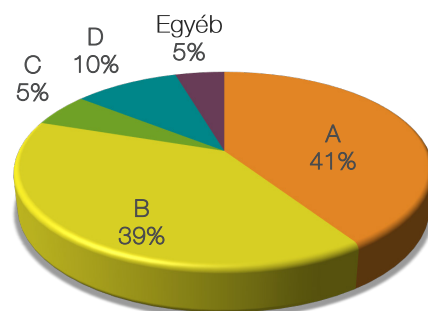

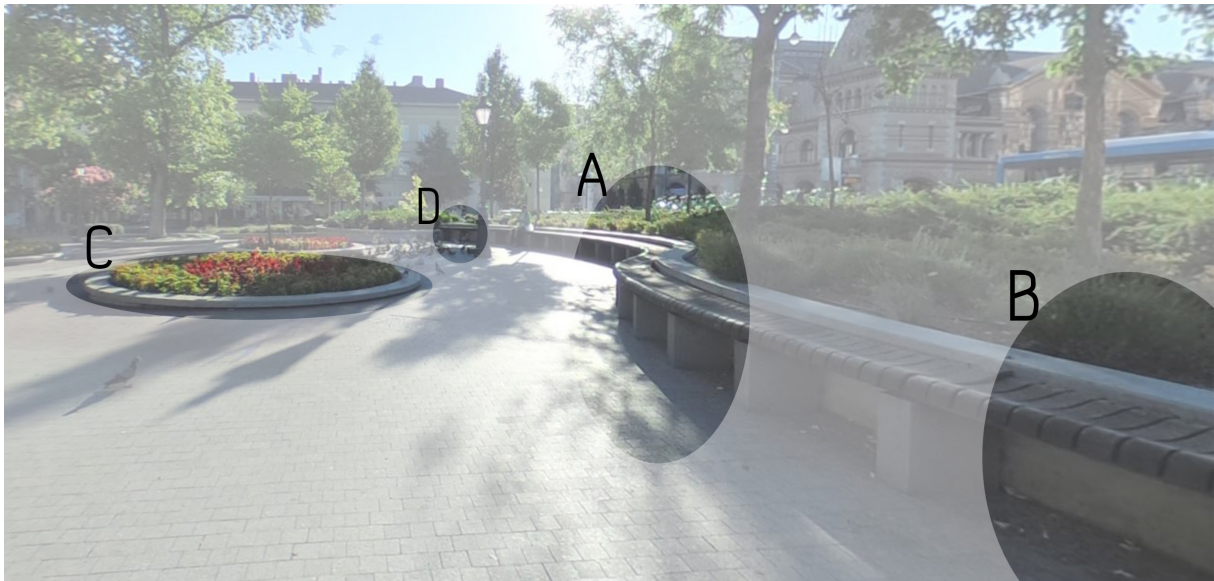
Látvány

A Bikás park egy olyan zöldfelületekkel erősen tagolt köztér, mely a természetbe csábítja az oda érkezőket. Kedvelt a kisgyermekes családok és az iskolások körében, ezért jellemzően nem az előre kialakított ülőfelületeket veszik igénybe a felhasználók.

Ebben az esetben arra voltunk kíváncsiak, hogyha mégis egy ilyen helyet választanának hová ülnének le, a négy, egyértelműen társaságok számára kialakított hely közül, ha egyedül szeretnének helyet foglalni. Arra számítottunk, hogy inkább a szélére húzódnának, távolságot tartanának, ezért jelöltük be a távolabb elhelyezkedő bútorokat is. A két szélső eset lett a válaszadók között is a legnépszerűbb, összesen a kitöltők 80%-a ezen két hely valamelyikére voksolt. Azonban, mint ahogy már korábban felvetettük, többen jelezték, hogy itt inkább a fűbe ülnének valahova, mint bármelyik padra.

„A” eset

Fővám tér

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

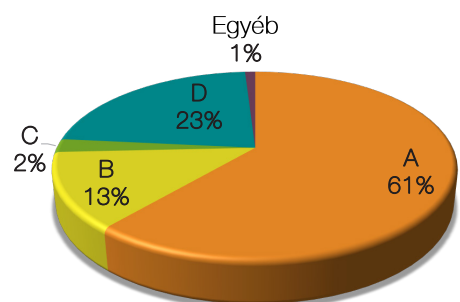

Látvány

A Fővám tér a városszövetben való elhelyezkedéséből adódóan egy forgalmas köztér. Mind a tömegközlekedés, mind a turista forgalom jelentős ezen a helyen. Ezért is nagyon fontos az intenzív növényzet ami körül veszi a kiemelt ágyásokban.

Az általunk kijelölt lehetőségek jelentősen különböztek egymástól. A központi virágágyás szegélyét is megadtuk lehetőségnek, kíváncsiak voltunk rá, leülnének-e ide. Arra számítottunk, hogy nem szívesen, hiszen így a figyelem középpontjába kerülnének, és valóban nagyon kevesen választották ezt az opciót. A hosszú, hullámos padnak három különböző helyét is megjelöltük, és mint ahogy azt vártuk, ezek közül az „A” lehetőségre adták le a legtöbben a voksukat, összesen a kitöltők 61%-a. Ez ugyanis a hullám egyik konkáv pontja, ide leülve a hátunk teljesen védett, azonban a pad formájának köszönhetően innen láthatjuk be a legjobban a teret.

„D” eset

Szent Gellért tér – a vízfelület körül

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

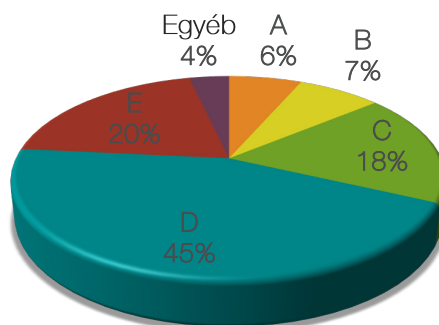

Látvány

A Szent Gellért tér esetében is egy alapvetően forgalmas köztérről beszélhetünk. Ugyanakkor élesen elválasztható egymástól az első és a hátsó része. A méretes vízfelületekkel tagolt első része nyugodtabb, kevésbé forgalmas.

Itt öt különböző lehetőséget jelöltünk ki, melyek közül csak egy volt szokásos ülőfelület, a többinek azonban nem a helyfoglalás az elsődleges funkciója, mint például a lépcső és a medence szegélye. Kíváncsiak voltunk, mennyire merik ezeket az izgalmasabb szituációkat választani. Azonban, mint ahogy arra számítani lehetett, a kitöltők 45%-a a „D” lehetőséget, a padot választotta. A másik két legnépszerűbb ülőhely a vízfelület szegélye, az „E” eset, és a szélén elhelyezkedő járó felület, „C” volt. Mind a két esetben a vízfelülethez húzódva egy védett helyzet alakul ki.

„A” eset

Szent Gellért tér – a zöldfelület mellett

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

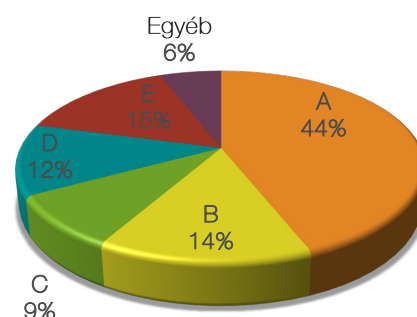

Látvány

A Szent Gellért tér hátsó része intenzívebb forgalmú, ezért kevesen szoktak leülni, ők is rövid időre. Ezen a téren négy egyforma padot helyeztek le lineárisan egymás mellé, illetve egy nagyobb zöldfelület határolja le a mögötte elhelyezkedő autóúttól. Csak a négy pad sorrendje és a téren elfoglalt helye különbözteti meg őket egymástól. Ezen kívül a fűben ülést is megadtuk lehetőségként, a válaszadók 15%-ának tetszett ez a legjobban.

A négy egyforma padnál arra számítottunk, hogy két irányelv alapján hoznak döntést az emberek, egyrészt próbálnak a vonal szélelhez húzódni, másrészt a tér forgalmas csúcsától próbálnak minél távolabb helyet foglalni. E két elv alapján a padok népszerűségi sorrendje ABEC és AEBCB, a tényleges sorrend pedig AEBC lett, tehát a csúcsponttól való távolságtartás kisebb dominánsabb szempontnak bizonyult.

„B” eset

Károlyi-kert

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

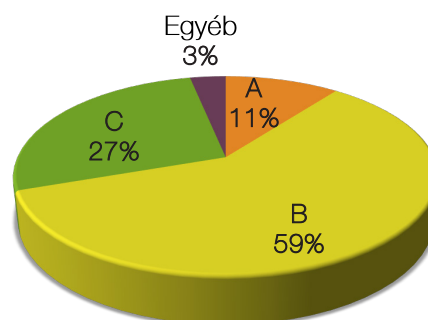
Látvány

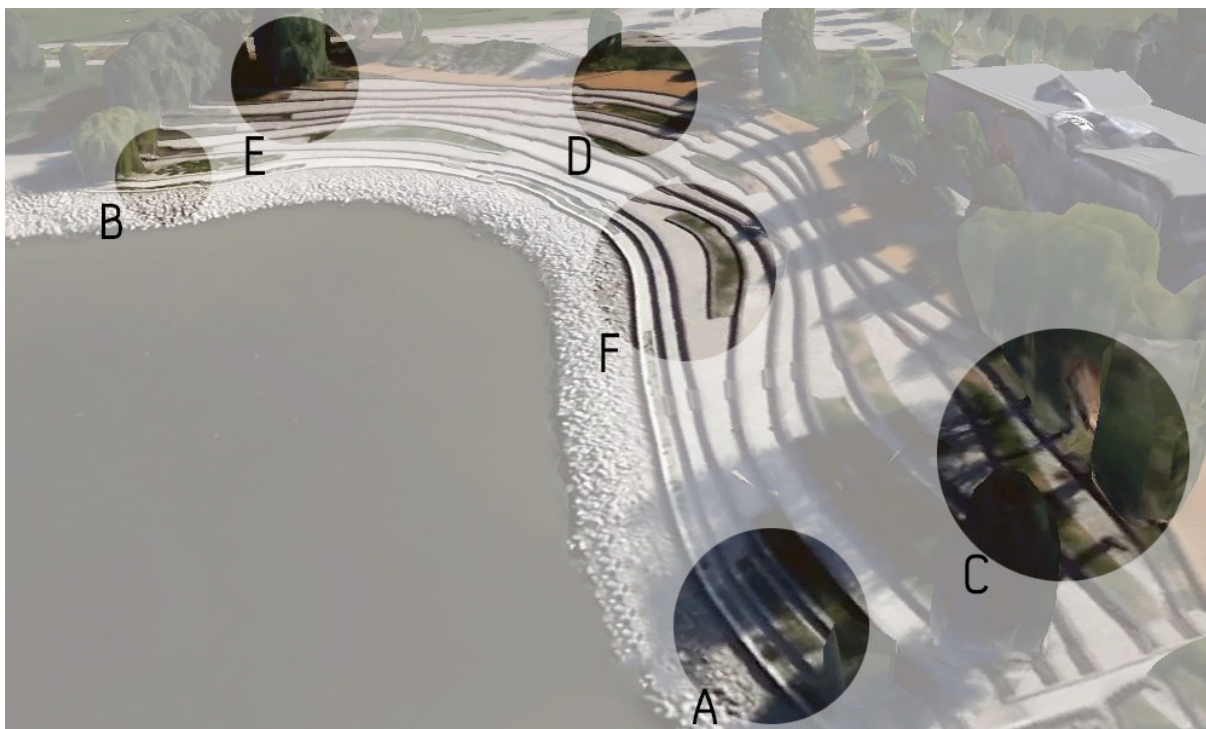

A Károlyi-kertben bár sok zöld felület található, azonban ezek nagy részének használata sajnos titott. Elrendezésében nagyon szerkesztett, franciakert hatású tér, a helyfoglalás pont ezért nehéz.

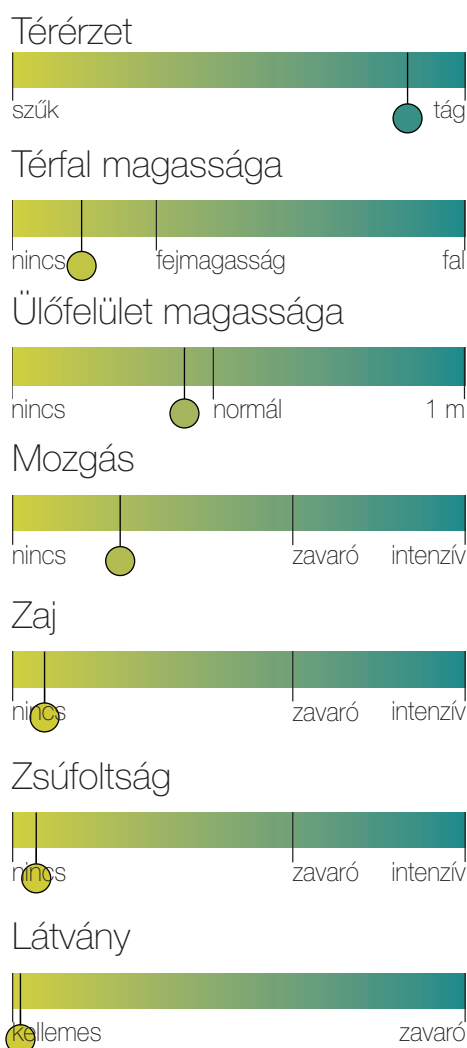
A kérdőívben három olyan szokásos padot jeleltünk meg, amelyek között kilátásbeli, és szerkezeti különbség lényegében nincs. A mögöttük lévő sövényfalhoz való viszonyuk különbözteti meg őket egymástól. A sövényfal széléhez közeledve növekszik a pad környezetében a mozgás, a zaj és az emberek száma, az felhasználó zsúfoltságérzete nő.

Ezekből az okokból fakadóan arra számítottunk, hogy a padok népszerűségi sorrendje BCA lesz. A felmérés eredménye megegyezik ezzel 59%, 27%, 11% arányban.

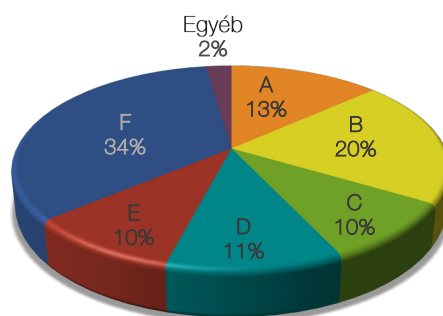
„F” eset

Kopaszi gát

A Kopaszi gát több szempontból érdekesnek bizonyult a budapesti közterek vizsgálata során, ezért a kérdőívbe is beválasztottuk. A Duna parton elhelyezett „lelátó”, több választási lehetőséget is feltár szabadidőnk eltöltésére. Előzetes megfigyeléseink alapján a „B”, „E” illetve a „C” eset dominanciájára számítottunk, mivel ezek védettebb helyzetben helyezkednek el.

Ezért volt meglepő, amikor a kitöltők nagy százalékban az „F” szituáció mellett tették le voksukat. Úgy gondoljuk, ennek oka az lehet, hogy itt kiöblösödik a lelátó és egy kisebb zöldfelület is kialakításra került. A tágabb térérzet így kárpótolhatja a térfal hiányát. Valamint ebben az esetben a Duna is éppen ideális távolságra van, se nem túl közel se nem túl távol.

„D” eset

Madách Imre tér

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

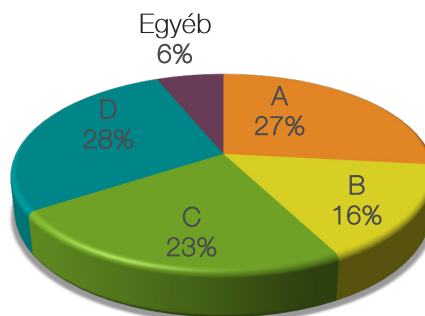

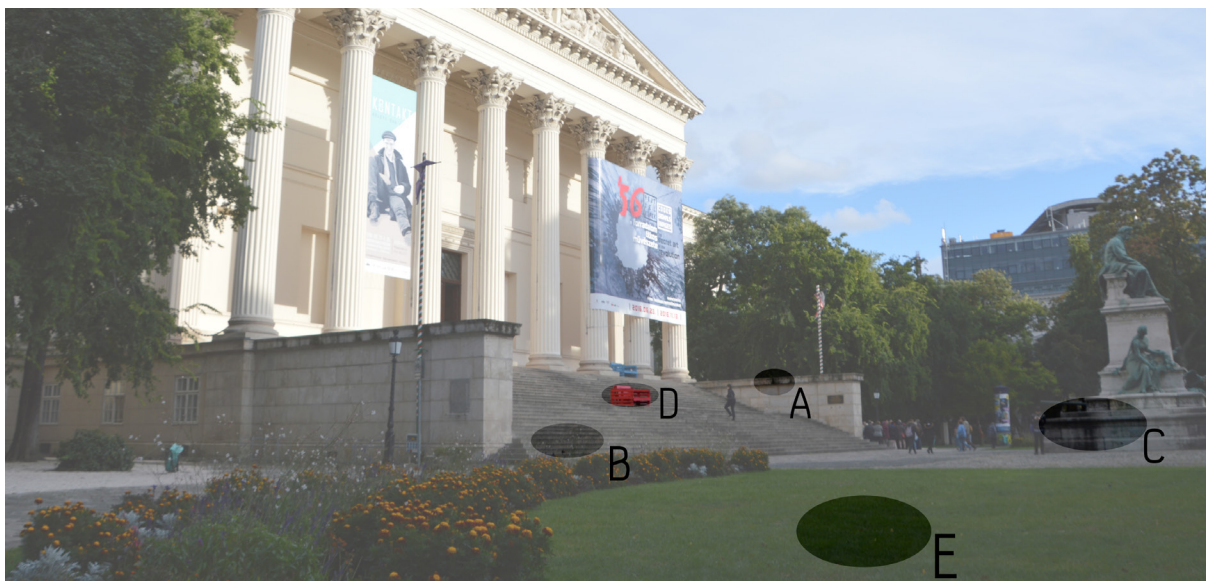
Látvány

Pár évvel ez előtt újították fel a Madách Imre tere, ami azóta preferált találkozóponntá nőtte ki magát. A tervezők több izgalmas felületet is létrehoztak a téren, ahova le lehet ülni. A mi választásunk azért a kockákra esett, mert itt a négy lehetőség csak a mikro környezetben tér el. Pont ezért azt vártuk, hogy egyenletesen fognak megoszlan a válaszok.

Válaszadóink ki is hozták azt az árnyalatni különbséget amire számítottunk. A „B” szituáció a legkitétebb az autót út hatásainak és az ülőfelület magassága is a kényelem határát súrolja, így az a legkevésbé kedvelt. A „D” jelő kocka ennek a szöges ellentéte, magassága ugyan nem egy normál ülőfelületével megegyező, de éppen ideális és védve is van a többi a kocka által, így biztosítja a megfelelő kényelmet és a biztonságot. Ennél a képnél több „Egyéb” választ is kaptunk, ők mind a tér más elemére ülnének vagy egy közeli étteremben, kocsmában foglalnának helyet.

„B” és „D” eset

Nemzeti Múzeum

Térérzet

Térfal magassága

Ülőfelület magassága

Mozgás

Zaj

Zsúfoltság

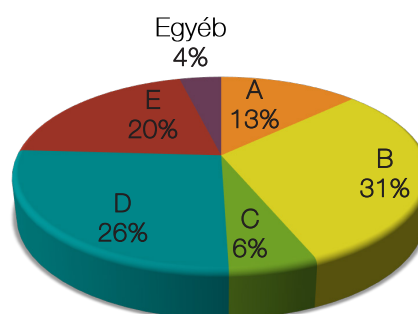

Látvány

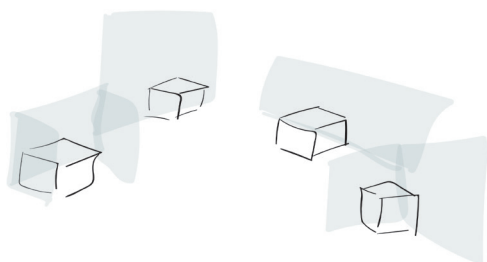
A Nemzeti Múzeum parkja, a budapesti lakosság körében kedvelt úticél, ha a szabadidő eltöltéséről van szó. A parkban több ideális hely is megtalálható. A megjelölt esetek közül a „B”, „D” és „A” lehetőségek dominálására számítottunk. Ezek a térszín felett helyezkednek el, a parkra való rálátás teljes mértékben biztosított. Valamint a lépcső jellege és a raklap bútor kialakítása miatt a felhasználó háta is védett helyzetben van. Az „A” esetben pedig a földtől való nagyobb távolság nyújt biztonságot.

A válaszadók szerint is a „B” és a „D” eset a legkedveltebb. Azonban érdekes, hogy az „A” lehetőség mindössze a kitöltők 13%-át fogta meg. Várakozásainkkal ellentétben valószínűleg az ülőfelület túlzott magassága miatt, valamint a szituáció extrém mivolta is kizáró ok lehet. Többen úgy gondolhatják, hogy oda nem szabad leülni, vagy korlátozva érzik a szabadságukat azáltal, hogy a talpuk alatt nincsen talaj.

Összegzés

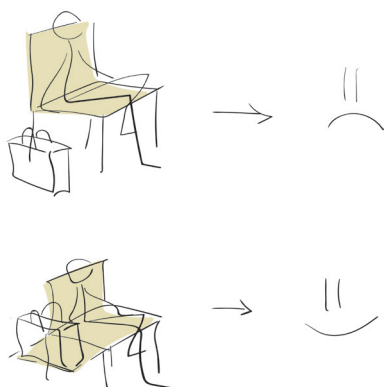
A személyes megfigyeléseink és az online kérdőív kielmezése alapján több megállapítást is megfogalmaztunk. Ezt követően tudtunk tervezési elveket és szándékokat rendelni a megállapítások mellé. A dolgozat keretein belül a külső terek, parkok közttereit vizsgáltuk, azonban hasonló eredményekre számítottunk a belső terek közterei és a közlekedési eszközök tereinél is, mellyel szívesen egészítenénk ki ezt a tanulmányt a későbbiekben.

- Ha egy köztéren több egyforma pad helyezkedik el, a környezeti hatások és adottságok a padválasztást befolyásolják, de az azon belüli elhelyezkedést már nem.

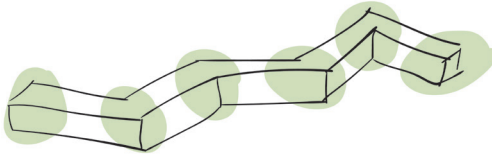
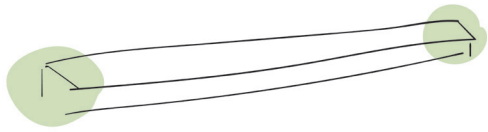
Abban az esetben, ha egy köztérre egyforma elemeket tervezünk, érdemes őket változatos szituációkban elhelyezni, hogy több választási lehetőséget kínáljanak a felhasználó számára.

- A felhasználók személyes tárgyainak elhelyezkedése illetve cselekvésük milyensége befolyásolja a kialakuló privát terük méretét.

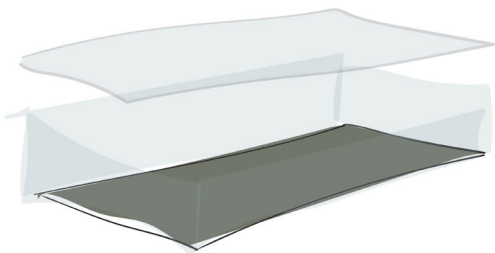
Egyedi bútorok tervezésekor érdemes az egyén helyigényét kiegészíteni a lehetséges személyes tárgyak méretével.

- A hosszú, töredezett vagy hullámos vonalvezetésű padokon az emberek sokkal szívesebben ülnek a szögtörésekhez, illetve a hullámhegyekbe vagy -völgyekbe. Ezeket a szélső pontokat, változó helyzeteket különösen kedvelték. A törések láthatatlan falként funkcionáltak, hiszen a két oldalán ülő társaságok nem zavarták egymást annyira, mintha egy egyenes pad mentén ültek volna egymástól ugyanakkora távolságra.

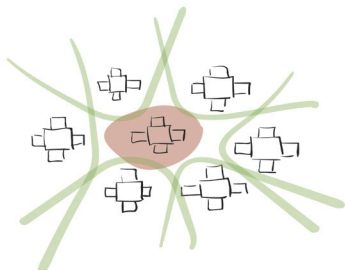
A változatos vonalvezetés izgalmas téri megjelenést kölcsönöz, ezen felül a felhasználók által is kedvelt.

- A teraszoknál a szegélyek, tetők lehatárolt, privátabb terek érzetét keltik, a helyet foglalók, amikor tehetik, ehhez húzódnak.

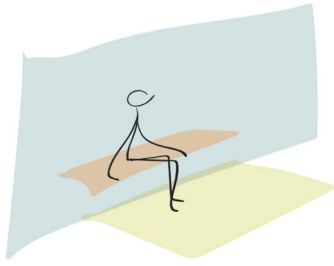
A lehatárolt tereket könnyű finom eszközökkel létrehozni – például sövényekkel, ponyvával, áttört felületekkel – ezért érdemes törekedni az alkalmazásukra.

- Az asztaloknál történő helyfoglalásnál is fontos az illető cselekvési szándéka, illetve amikor szemlélni szeretnék a környezetüket, a közeli személyeket próbálják kizárni a vizuális terükből és inkább a távolba meredni.

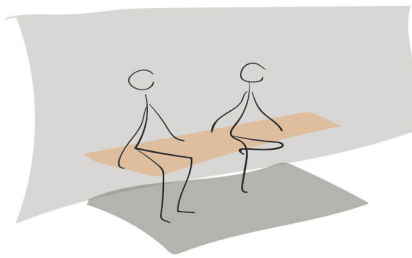
Asztalok elrendezésénél előnyös, ha megadjuk a lehetőséget a külvilágra való kitekintésre.

- Az egyedül tartózkodók nehezebben érzik magukat biztonságban, ezt nem csak a védőfelületekhez húzódással fejezik ki, hanem például a lábukat is szeretik a talajon tartani.

Egyszemélyes felületeknél a biztonságérzet megteremtése fontos szempont.

- A két fős társaságokat már sokkal kevésbé érdekelték a külvilág zavaró hatásai, ekkor a közöttük lévő interakció hozott létre térbeliséget, ezért a külvilág számukra háttérbe szorult.

Azokra a helyekre, amik az egyszemélyes térhasználatra kevésbé előnyösek, érdemes olyan felületeket tervezni, melyek két fős vagy kis csoportos társaságok fogadására alkalmasak.

Reméljük, hogy a fentebb megfogalmazott elvek elősegítik, hogy a későbbi tervezési feladataink során nagyobb tekintettel tudjunk lenni a felhasználók vizuális, auditív, taktilis és termikus térigényére. Abban bízunk, hogy dolgozatunk a továbbiakban nem csak a mi munkánkat segítheti, hanem másokét is.

Referenciák

- Hall, Edward T.(1995). Rejtett dimenziók. Budapest, Magyarország: Katalizátor iroda
- University of Sheffield. Young foudation. (2015, november 9.) New research suggests that sitting on park benches is great for your health. Megtalálható az alábbi linken: <http://www.express.co.uk/life-style/health/618129/New-research-sitting-park-benches-great-health>
- Luximon, Y.. Kwong, H. Y.. Tai, Y. Y. (2015, október 23.) User Preferences of Urban Park Seating Pattern in Hong Kong. Megtalálható az alábbi linken: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2351978915004163>
- Carstensdottir, Elin. Gudmundsdottir, Kristin. Valgardsson, Gunnar. Vilhjalmsón, Hannes. (2011, szeptember 17.) Where to Sit? The Study and Implementation of Seat Selection in Public Places. Megtalálható az alábbi linken: <http://www.ru.is/faculty/hannes/publications/IVA2011a.pdf>

- de Looze, Michiel P. Kujjt-Evers, Lottie F. M., van Dieen, Jaap. (2003, augusztus) Sitting comfort and discomfort and the relationships with objective measures. Megtalálható az alábbi linken: <http://edge.rit.edu/edge/P09454/public/Sitting%20comfort%20%26%20discomfort.pdf>
- Banister, Philippa. (2014, október 16.) The park bench: A powerful symbol in the debate for people-friendly spaces. Megtalálható az alábbi linken: <http://www.citymetric.com/horizons/park-bench-powerful-symbol-debate-people-friendly-spaces-392>
- Bynon, Radhika. Rishbeth, Clare. (2015, október) Benches for everyone Solitude in public, sociability for free. Megtalálható az alábbi linken: https://www.shef.ac.uk/poly_fs/1.523490!/file/the-bench-project-final.pdf